

Evakot muuttivat
Pentinkulman

Mitä tapahtuisi, jos pienelle paikkakunnalle muuttaisi yllättäen yli tuhat uutta asukasta? Näin kävi sadoissa kunnissa eri puolilla Suomea sotien jälkeen. Evakoista kavereiksi -kirja kertoo, miten Urjalassa selvittiin 1200 siirtokarjalaisen tulosta.

Evakoiden asuttaminen yhdessä jälleenrakentamisen kanssa oli suoranainen ihme. Kaikesta oli pula, mutta ihmisten voimavarat kantoivat hämmästyttävällä tavalla. Urjalassa esimerkiksi valmistui muutamassa vuodessa satoja uusia asuintaloja sekä karja- ja talousrakennuksia.

Kirjan 30 kertojan joukossa on syntyperäisiä paikkakuntalaisia että siirtolaisia. Elämäntarinoita täydentää Seppo Pirhosen kirjoittama historiikki, joka esittelee koko asutustoiminnan periaatteet. Historialliset valokuvat, lehtileikkeet ja asiakirjadokumentit havainnollistavat, miten massiivinen evakoiden kotouttamisprojekti arjen tasolla oli.

Kirja kertoo, minkä verran valtion maksamat korvaukset kattoivat evakoiden menetyksistä, kuinka valvottua korvausten saaminen oli ja ketkä korvauksista eniten hyötyivät. Osa korvauksista maksettiin obliigaatioina, jotka olivat indeksisidonnaisia. Näiden ns. kultareunaisten arvo viisinkertaistui lyhyessä ajassa. Urjalassa suuret kartanot halusivat maksuksi maan luovutuksesta nimenomaan korvausobliigaatioita, jotka muodostivat vielä 1950-luvullakin 41-45 prosenttia koko Helsingin pörssin kaupankäynnistä.

Siirtolaiset sen sijaan eivät juuri voineet pitää obliigaatioita pitkään hallussaan. He tarvitsivat rahat heti uusien maiden ja arjen tarvikkeiden hankintaan. Piti päästä leivän syrjään kiinni ruokapulan koettelemassa maassa. Kirjaan löytyi vain yksi evakkoperhe, joka onnistui hankkimaan Karjalaan jäänyttä suuremman tilan myöhäistämällä ostopäätöstään.

Urjalaan syntyi sodan jälkeen 224 siirtoväen asutustilaa. Maansaantiin olivat kuitenkin oikeutettuja karjalaisten lisäksi rintamamiehet, sotalesket, sotainvalidit sekä maataloustyöntekijät ja vuokramiehet. Kirjassa on kuva mm. Maija Linnan, kirjailija Väinö Linnan äidin tontin ostosta. Myyjänä oli Honkolan kartanon omistaja J.R. F. Furuholm.

Evakoiden ja alkuperäisasukkaiden kavereus oli pitkään koetuksella. Kirjassa on nykynäkökulmasta hupaisia mutta aikanaan katkeriakin kuvauksia hämäläisten ja karjalaisten toimintatapojen eroista ja kulttuurien törmäyksistä. Kipupisteitä olivat mm. lehmien astutukset, joihin tarvittiin hämäläisiä sonneja. Myös kinkereillä väki oli vielä 1950-luvulle asti jaettu kahteen kastiin. Isännille tarjottiin kahvia,

muille tätä arvojuomaa ei riittänyt. Karjalaiset eivät kinkereille menneet, kun eivät olleet tottuneet moiseen erotteluun.

Nuoret kulkivat muutosten kärjessä. Hämäläisten ja karjalaisten erot jopa vetivät heitä puoleensa. Unto Monosen ja Oiva Toikan tarinat Nuutajärven ajoilta ovat tästä havaintoesimerkkejä. Hämäläis-karjalaiset avioliitot sinetöivät tulijoiden ja paikkakuntalaisten yhteisen tien. Monen nykyurjalalaisen juuret vievät Karjalaan.

Akateemikko Väinö Linnan kirjat ovat tehneet tunnetuksi Urjalan vaiheet, vaikka ovatkin kaunokirjallisuutta. Evakoista kavereiksi -kirjassa tekijät ja kokijat kertovat, miten Linnan kuvaamat sosiaaliset rakenteet murtuivat lopullisesti.

Lisätietoja: Evakoista kavereiksi -kirjan toimittajat Seppo Pirhonen, 040-532 7780, seppo.pirhonen@urjamedia.fi ja Anne Kuorsalo.040-524 5293, anne.kuorsalo@kolumbus.fi

Näytekirjan tilaus: Seppo Pirhonen 040-532 7780

Evakoiksi Kavereiksi

Julkaisija Urjalan Karjalaiset r.y.

ISBN 078-952-92-7674-5

360 sivua, sidottu

Lisätiedot, tiedote pdf-tiedostona, kansikuva ja tiedot toimittajista ja sisällys:

www.urjalankarjalaiset.fi/lehdisto.htm